

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЦИФРОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТІВ-СОЦІОЛОГІВ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

Калашнікова Людмила Володимирівна

*доктор соціологічних наук, професор,
професор кафедри соціології та масових комунікацій
Криворізький державний педагогічний університет
м. Кривий Ріг, Україна*

Характерною особливістю сучасного цифрового суспільства є нарощування темпів діджиталізації, внаслідок чого спостерігаються зміни в усіх сферах суспільного буття. Перехід до цифрової економіки суттєво вплинув на ринок праці: поряд із запровадженням інформаційних технологій, продукуванням великих об'ємів інформації відбулося масштабування гібридних видів роботи, віддаленої зайнятості, зріс попит на фахівців нового формату, які виявляють мобільність, володіють навичками соціально-професійної адаптації, самовизначення, здатні до критичного мислення, генерації креативних ідей, інкультурації. Відтак, перед вітчизняною системою освіти постало вкрай важливе завдання – перегляд й оновлення стандартів професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема й у сфері соціальних та поведінкових наук.

Під поняттям компетенції слід розуміти сукупність того, чим володіє студент. Інакше кажучи, йдеться про первинний внутрішній потенціал, здібності й знання, необхідні для майбутньої професійної діяльності. У межах соціально-психологічного підходу компетенції в структурі особистості студента вивчають крізь призму здобутого життєвого досвіду у відповідності до включення в соціокультурний простір, адже вони визначають зону його найближчого розвитку, дозволяють сформулювати ціннісні орієнтири, цілепокладання, свідоме ставлення до життя, визначати можливості професійної реалізації. Натомість у межах практичних підходів, зокрема, механістичного, біхевіористського, діяльнісного науковці пропонують кількісно вимірювати рівень сформованості компетенцій, фіксуючи конкретні дії, наявні знання та навички.

З-поміж ключових компетенцій студентів-соціологів слід виокремлювати ціннісно-змістовні, загальнокультурні, навчально-пізнавальні, цифрові, інформаційно-комунікативні та ін. У сучасному світі актуалізуються останні дві групи компетенцій, оскільки з одного боку,

соціум є частиною інформаційних потоків, сприймаючи, аналізуючи, перетворюючи, впливаючи на інформацію, а з іншого – інформаційно-комунікативні технології впливають на нього, змінюючи самосвідомість його членів, особистісну ідентифікацію, формуючи нову індивідуальність.

Згідно стандартів вищої освіти України із галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 054 «Соціологія» [1; 2; 3] провідними компетенціями фахівця-соціолога є уміння організовувати себе, використовувати інформаційно-комунікативні технології, працювати в команді, володіти сучасними методами аналізу даних, організовувати проектну діяльність, приймати рішення у нестандартних ситуаціях, проводити експертизу, надавати консалтингові послуги, готувати й презентувати звіти, рекомендації на основі результатів соціологічних досліджень та ін.

Діджиталізація сприяла зміні методологічної стратегії соціологічних досліджень, адже традиційні опитувальні методики поступилися онлайн-панелям, опитуванням у соціальних мережах чи опитуванням, що проводяться за допомогою чат-ботів. В умовах карантинних обмежень, а згодом й війни, як альтернатива кількісним соціологічним методам стали тиражовано використовуватися раніше непопулярні якісні методи (фокус-групи, глибинні інтерв'ю, усні описи очевидців, контент-аналіз, аналіз кейсів тощо). З іншого боку, постала проблема аналізу великих баз даних, що на відміну від традиційних методів генеруються автоматично без участі людей (наприклад, інформація про зміну геолокації, банківські транзакції, доставку товарів, телефонні розмови, пошукові запити в мережі, активність користувачів соціальних онлайн-платформ тощо). Аналогічно моніторингам громадської думки аналіз великих даних дозволяє соціологам робити висновки щодо зміни функціонування соціальних інститутів, появи нових поведінкових практик і норм соціального буття.

Означені тенденції вимагають від фахівця-соціолога актуалізації комунікативних навичок, а також володіння новими компетенціями, зокрема вмінь критичного аналізу, генерації креативних ідей, програмування, кодінгу, роботи зі статистичними програмами, інтерпретації готових статистичних даних, адаптуючи їх під дослідницькі завдання. Не варто забувати про навички візуалізації даних, оскільки застарілі примітивні графічні зображення давно поступилися багатofункціональним програмам інфографіки, анімації, що здатні нестандартно візуалізувати навіть найскладніші дані у вигляді хмари тегів, графів, картограм тощо. З іншого боку, розмаїття інформаційних потоків вимагає від соціолога вміння відшукувати у контенті релевантних даних, відсіюючи інформаційний шум.

Також діджиталізація спростила процес формування означених компетенцій через отримання відкритого доступу до бази знань за рахунок великого розмаїття освітніх онлайн-платформ, активізації обміну досвідом з міжнародним співтовариством соціологів-професіоналів через формальне та неформальне спілкування у соціальних мережах, наявні механізми одночасного налагодження комунікації із великою кількістю людей, що є потенційними інформантами чисельних соціологічних емпіричних досліджень.

Узагальнюючи, зауважимо, що засвоєння студентами-соціологами нових форм і практик роботи з соціальними даними за допомогою новітніх інформаційно-комунікативних технологій дозволить їм стати конкурентоздатними фахівцями готовими до інтерпретації нової соціальної реальності. Поряд із розвитком професійної та методологічної рефлексії, освоєння нових компетенцій дозволить забезпечити професійну підготовку нової генерації соціологів-практиків, здатних не лише діагностувати стан суспільного буття, вивчати закони функціонування соціуму, а й продукувати ефективні механізми управління ним.

Література:

1. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 054 «Соціологія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Затверджено та введено в дію Наказом Міністерства освіти і науки України від 04.03.2020 р. № 371. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/054-Sotsiolohiya-bakalavr.28.07-1.pdf>

2. Стандарт вищої освіти України із галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 054 «Соціологія» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. Затверджено та введено в дію Наказом Міністерства освіти і науки України від 05.01.2021 р. № 25. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/visha-osvita/naukovo-metodichna-rada-ministerstva-osviti-i-nauki-ukrayini/zatverdzeni-standarti-vishoyi-osviti>

3. Стандарт вищої освіти: третій (освітньо-науковий) рівень, галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальність 054 Соціологія. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/854/85454/054-Sotsiolohiya_dokt_filosof_30_12.pdf